

Haridusvisioon “Väärtused ja vastutus”

Margit Sutrop
Haridus- ja teadusministeeriumi seminar
Tallinnas, 4. veebruaril 2019

Visioonipaberi koostajad

- ▶ **Juhtrühm:** Margit Sutrop, Äli Leijen, Margus Pedaste, Katrin Poom–Valickis, Martin Ehala, Heli Mattisen, Triin Vihalemm, Toivo Maimets, Indrek Lillemägi, Toomas Kruusimägi, Martti Martinson
- ▶ **TÜ eetikakeskuse töögrupp:** Margit Sutrop, Halliki Harro–Loit, Mari–Liis Nummert, Mari–Liisa Parder, Õnne Allaje, Nelli Jung, Katrin Velbaum, Tiia Kõnnusaar, Nele Punnar, Helen Hirsnik, Kristi Lõuk, Triin Paaver, Marten Juurik

Pidepunktid

- ▶ Haridus-, noorsoo-, teadus- , keelestrateegia kavandamisel lähtume Eesti ühisväärtustest, mida soovime kaitsta ja edendada. Jäeb küsimus väärtuste prioritseerimisest.
- ▶ Pöörame tähelepanu sellele, miks eksisteerib lõhe **deklareeritud** ja **elatud väärtuste** vahel?
- ▶ Visiooni sõnastamisel on vajalik sõnastada mitte ainult **kuhu** me läheme, vaid ka **kus** me oleme ja **kuidas** me kokkulepitud eesmärkideni jõuame.
- ▶ Vaja on määratleda eri osapoolte **vastutus**: ministriumid, omavalitsused, kõrgkoolid, õppija, õpetaja, haridusasutuse juht, koolipidaja, teadlane, õppejõud, lapsevanemad.

Struktuur

1. Üldosa. Eesti ühiskonna väärtused ja väärtusarendus. Hariduse väärtus. Väärtused hariduses. Tuleviku väljakutsed ja tulevikuoskused. Tulevikuharidus–visioon.

2. Haridus, teadus– ja noorsootöö valdkonna diagnostika ja võimalikud lahendused

- ❖ Teadus
 - ❖ Kõrgharidus
 - ❖ Üldharidus
 - ❖ Kutseharidus
 - ❖ Noortevaldkond
 - ❖ Keel
-

Ühiskonnas kokku lepitud väärtused

- ▶ **Üldinimlikud väärtused:** ausus, hoolivus, respekt
- ▶ **Kuulume Euroopa väärtusruumi:** elame demokraatlikus õigusriigis, mistõttu väärtustame rahu, õigust, õiglust, demokraatiat, võrdõiguslikkust, sallivust.
- ▶ **Eesti Vabariigi Põhiseaduse väärtused.** Eesti riigi eesmärgiks on eesti rahva, keele ja kultuuri püsijäämise ja arengu toetamine.
- Ühiskonnana oleme teinud valiku **liberaalse turumajanduse** kasuks, seetõttu väärtustame ettevõtlikkust, loovust, valmisolekut teha koostööd.

Eesti paiknemine maailma väärtuskaardil

- ▶ Põhja- ja Lääne-Euroopa väärtusruumiga ühendavad Eestit ilmalik-ratsionaalsetest käitumisprintsipiidest lähtumine.
- ▶ Samas on Eesti ühiskonnaliikmete hirm füüsilise ja materiaalse turvalisuse pärast nii tugev, et pärsib sotsiaalselt usalduslikkust, üksikisiku või sotsiaalsete rühmade eneseväljendusvabaduste mõistmise ja austamise võimekust.
- ▶ Ellujäämisväärtuste valitsemine omakorda pärsib majanduslikku ja sotsiaalselt innovatsiooni, ettevõtlikkuse ning tugeva kodanikuühiskonna arengut.

Eesti ühisväärtused, mis strateegiate aluseks

Tahame tarka ja haritud (haritus),
teadmispõhist ja innovatiivset (teadmised),
oma keelt ja kultuuri väärtustavat (eesti keel),
heaolu loovat (õnnelikku),
sidusat (sidusus, sallivus),
majanduslikult konkurentsivõimelist
(materiaalne heaolu) Eestit.

EÕS: mõtestati hariduse eesmärgid

- ▶ Haridusel on isiksuslik, kultuuriline ja ühiskondlik väärtus.
- ▶ Haridus kujundab ja kannab edasi neid väärtushoiakuid, mis on isikliku õnneliku elu kui kultuuri kestlikkuse ja ühiskonna koostoimimise aluseks, samas aitab kaasa riigi majanduse arengule, arendades ühiskonna inimvara.
- ▶ Majanduse, kultuuri, ühiskonna õitseng pole võimalik ilma inimese õitsenguta.

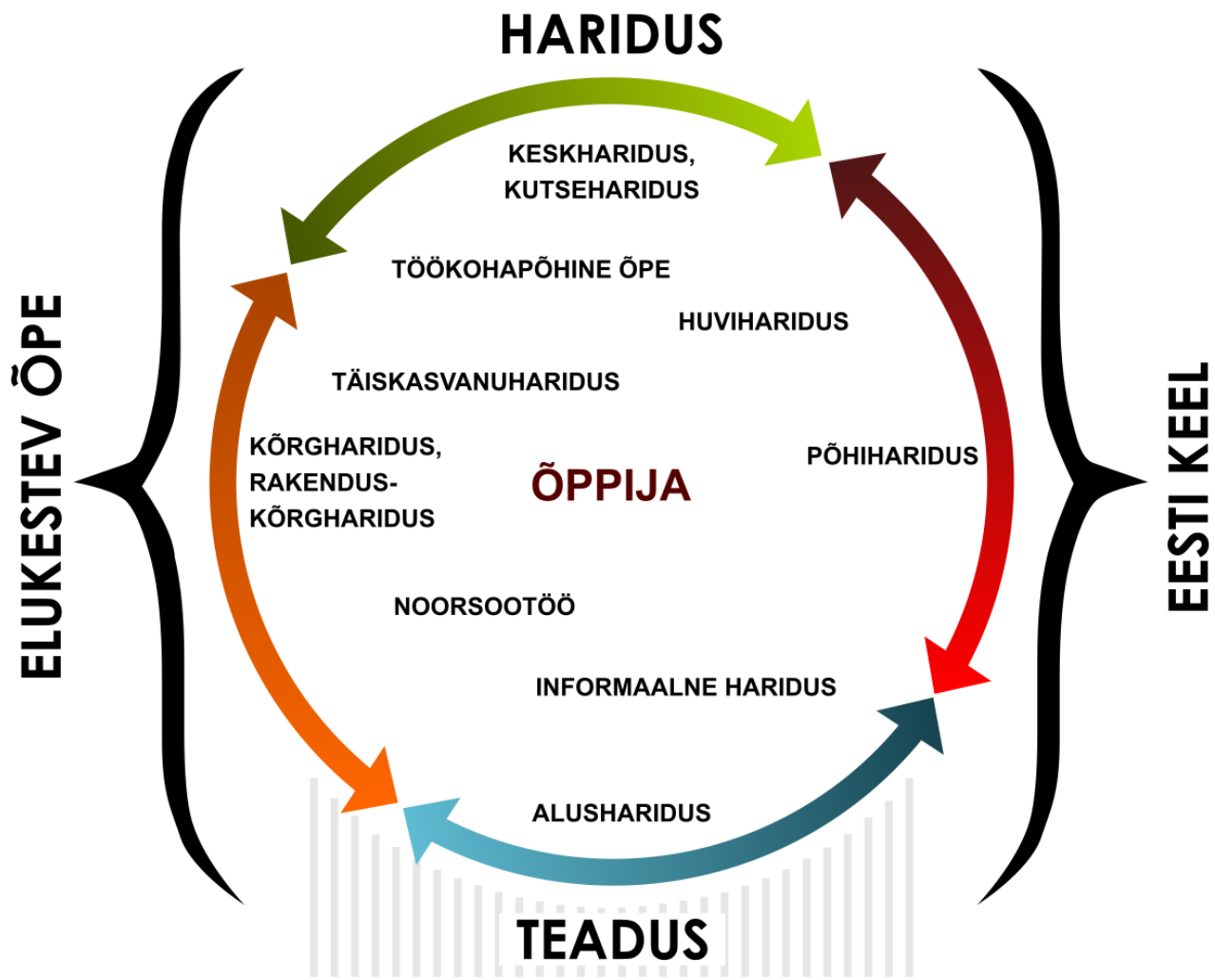
(Elukestva õppe strateegia 2020)

Tuleviku väljakutsed ja -oskused

- ▶ **Tuleviku väljakutsed:** üleilmastumine, kliima soojenemine, looduskeskkonna saastumine, loodusvarade nappus, tehnoloogia ja infohulga kiire kasv, geopoliitiliste jõujoonte muutumine, julgeolekuohud, linnastumine, hargmaisus, vananemine, vaimse tervise probleemid, jne
- ▶ **Tuleviku oskused:** õpioskused ja innovatsiooni loomise oskused, elu ja karjäärioskused, kirjaoskus, keeleoskus, digi-, ettevõtlus-, loodusteaduslik, tehnoloogiline kompetentsus, kultuuriline teadlikkus ja eneseväljendus, vaimse ja füüsilise tervisega seotud nn eluoskused

Õppimine tulevikus

- ▶ **Elukestev õpe:** õppimine on elukestev (toimub terve elukaare jooksul ja kõikjal), õppimine toimub erinevatel aegadel ja erinevates kohtades, kaovad barjäärid formaal-, mitteformaal- ja informaalse hariduse ning töökohtades toimuva õppe vahel.
- ▶ **Paindlikud õpiteed:** õppimine on õppijakeskne ja koostöine, olles suunatud õppijate võimendamisele, indiviidi võimete ja huvide väljaselgitamisele ja arendamisele ning eeldab ka õppija enda suuremat vastutust, enesejuhtimist. **Paindlike õpiteede** kujunemise aluseks on igapäevaste võimete ja huvide arvestamine ning tööturu vajadus.

Ennastjuhtiv õppija 2035

- Õppimine on **õppijakeskne ja koostöine** ning seab eesmärgiks õppija võimendamise ning eelduste loomise õnnelikuks eluks läbi eneseteostuse kolmes rollis: tööelus, kodanikuna ja isiklikus elus.
- Fookus on õppija vabaduse ja vastutuse suurendamisel.
- Õppija on ennastjuhtiv, autonoomne olend, kes võtab vastutuse oma õppimise eest.

Paindlikud õpiteed

- ▶ Paindlike õpiteede korral on igal õppijal võimalik kombineerida etteantud valikutest enda võimetele ja huvidele vastav haridus.
- ▶ Paindlike õpiteede kujunemise aluseks on igaühe võimete ja huvide arvestamine ning tööturu vajadused.
- ▶ Kuidas peaks haridusmaastik muutuma, et oleks võimalik realiseerida elukestva õppe ja paindlike õpiteede kontseptsioon?

Õppija vabadus ja vastutus.

Tema tagasi- ja edasisidestamine

- ▶ Suureneb õppija vabadus nii oma õppekava koostamisel, õppesisu valikul kui õpistrateegiate ja –meetodite valikul, mis on toetatud vastavalt igaiühe vajadustele. Vabadusega koos suureneb aja jooksul ka õppija vastutus (ennastjuhtiv õppija). See omakorda toob kaasa vajaduse eneseteadlikkuse ja enesejuhtimisoskuste kujundamiseks.
- ▶ • Õppeprotsessi oluliseks osaks on teadlik ja süsteemne tagasisidestamine kõigi õpiprotsessi osapoolte vahel. Hindamine muutub teadmiste kontrollist omandatud pädevuste hindamiseks ja õppimist toetavaks tagasi- ja edasisidestamiseks.

Tuleviku haridussüsteem põhineb teadusel

- ▶ Teadus annab haridusele teaduspõhise sisu – need teadmised, mida me õpetame, põhinevad kaasaegsel arusaamisel **õppimisest**, inimesest, loodusest ja ühiskonnast ning on tõenduspõhised.
- ▶ Teadus vältimatult vajalik haridusprotsessi adekvaatseks kujundamiseks.

Õpetajad ja haridusjuhid 2035

- ▶ Aastal 2035 on õpetajad ja haridusjuhid hinnatud professionaalid, kes loovad õppimiseks ja õppija arenguks vajalikud tingimused.
- ▶ Riik, koolipidajad jt on haridusjuhtidele ja õpetajatele andnud professionaalile tegutsemiseks vajaliku autonoomia ning õpetajad ja haridusjuhid tegutsevad vastutustundega, andes õppijale omakorda rohkem valikuvabadust, otsustusõigust ning soodustades vastutuse võtmist oma õppimise eest.

Tugispetsialistid 2035

- ▶ Kuna üha olulisemaks muutuvad nn eluoskused ja vaimse ning füüsilise tervise eest hoolitsemine, siis suureneb vajadus probleeme ennetavate oskuste õpetamiseks.
- ▶ Aina tähtsam on tugispetsialistide roll ja koostöö õpetajatega, mis võimaldab varajast märkamist ja toetamist.

Haridusasutuse töö igapäevakorraldus 2035

- ▶ Õppimine ei toimu ainult kooliruumides. Igal õpetajal on üks tööpäev vaba tööst õppijatega, et tegeleda enda professionaalse arendamisega. Õppijad kasutavad seda aega iseseisvaks õppimiseks nii individuaalselt kui teistega koos. Õppija individuaalsuse arvestamine toob kaasa õpetaja rolli ja tööaja nihkumise ainetunni andmiselt mentoritööle. Paindlik õppekorraldus toob kaasa väiksemad õpperühmad ning õpetajatele rohkem õppetöö pikaajalise korraldamise seotud tööd.
- ▶ Tähtsamaks saab klassijuhataja (rühmajuhendaja, lennu juhendaja) roll, kes suunab õppijat tegelema nii enda tugevuste kui puudustega. Mitteformaalses hariduses (huvikool, noortekeskus, spordiklubi, teaduskool jt) ja kodanikualgatustes osalemist ning muid haridusasutuseväliseid õpitegevusi arvestatakse õppekava täitmisel.

Haridusasutuste välishindamine 2035

- Õppijad on erinevate vajadustega, haridusasutustest sõltumatud asjaolud on asutusesti erinevad. Õpetajad ja haridusasutused tervikuna on professionaalid, kes vastutavad enda töö eest.
- Riik pakub haridusasutusele ja pidajale ning haridusasutus õpetajale praegusest suuremaid võimalusi saada tõendeid enda tegevuse tulemuslikkuse kohta.
- Suhe pidaja ja haridusasutuse ning haridusasutuse ja õpetaja vahel on **usaldav-toetav** ja vähem kontrolliv. Võimalikud sekkumised tehakse riskihinnangute baasil, igapäevatöö ei sisalda kontrollieesmärgil tehtavaid aeganõudvaid töid.
- Välishindajad on haridusasutuse jaoks **kriitilised sõbrad**, kes aitavad igakülgsest mõtestada ja toetada haridusasutuste arendustööd.